

Who has the Final Say on Biblical or Rabbinic Law? The Limitations of Chochma and Minyan.

Rabbi Jonathan Ziring: jziring@migdalthatorah.org

1. משנה עדיות א':ה'-ר'

(ה) וְלִמָּה מִזְכִּירִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמִּרְבִּין, הוֹאִיל וְאִין הִלְכָה אֶלָּא כְּדְבָרֵי הַמִּרְבִּין. וְשָׂאם יִרְאָה בֵּית דִּין אֶת דְּבָרֵי הַיְחִיד וְיִסְמְךְ עָלָיו, וְשָׂאִין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבָרֹו עַד שְׂיִהְיֶה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻקָּה וּבְמִנְיָן. הִנֵּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻקָּה אָכֵל לֹא בְּמִנְיָן, בְּמִנְיָן אָכֵל לֹא בְּחֻקָּה, אִינֹו יָכוֹל לְבַטֵּל דְּבָרָיו, עַד שְׂיִהְיֶה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻקָּה וּבְמִנְיָן:
(ו) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כֵּן לָמָּה מִזְכִּירִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמִּרְבִּין לְבַטְלָהּ. וְשָׂאם יֹאמַר הָאָדָם כִּף אֲנִי מְקַבֵּל, יֹאמַר לוֹ, כְּדְבָרֵי אִישׁ פְּלוּנִי שְׂמַעְתָּ:

Mishnah Eduyot 1:5-6

(5) And why do they record the opinion of a single person among the many, when the halakhah must be according to the opinion of the many? So that if a court prefers the opinion of the single person it may depend on him. For no court may set aside the decision of another court unless it is greater than it in wisdom and in number. If it was greater than it in wisdom but not in number, in number but not in wisdom, it may not set aside its decision, unless it is greater than it in wisdom and in number.

(6) Rabbi Judah said: “If so, why do they record the opinion of a single person among the many to set it aside? So that if a man shall say, ‘Thus have I received the tradition’, it may be said to him, ‘According to the [refuted] opinion of that individual did you hear it.’”

2. ביצה ה' א':ו'-ז'

וְרַב יוֹסֵף אָמַר אִף מִתְּשַׁנַּת רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי וְאֵילָף בִּיצָה אֲסוּרָה מֵאֵי טַעֲמָא הוּי דְּבָר שְׂבִמְנִין וְכָל דְּבָר שְׂבִמְנִין צָרִיךְ מְנִין אַחַר הַתִּירוֹ אָמַר רַב יוֹסֵף מִנָּא אֲמִינָא לֵה דְכִתִּיב לָךְ אָמֹור לְהֵם שׁוּבוּ לְכֶם לְאַהֲלֵיכֶם וְאֹמַר בְּמִשְׁפַּח הַיִּבֵּל הִמָּה יַעֲלוּ בְּהָר

Beitzah 5a:6-7

And Rav Yosef said: Even from the time of the ordinance of Rabban Yoḥanan ben Zakkai onward, an egg remains prohibited. The Gemara explains: **What is the reason** for the opinion of Rav Yosef? It is that the decree prohibiting an egg laid on the first day of Rosh HaShana on the second day of Rosh HaShana **is a matter that** was established **by a vote** of the Sanhedrin, after that occasion on which the witnesses failed to arrive on time, **and any matter that** was established **by a vote requires another vote to permit it.** A new vote must be taken to render the prohibited item permitted, as the prohibition does not lapse even if the reason for the decree no longer applies. **Rav Yosef said: From where do I say my opinion? As it is written,** after the Jews received the Torah: **“Go, say to them: Return to your tents”** (Deuteronomy 5:26), where “your tents” is referring to your wives. **And it says,** before the revelation at Sinai: **“When the ram’s horn sounds long, they may come up to the mount”** (Exodus 19:13). And it is stated: **“Be ready for the third day, do not come near a woman”** (Exodus 19:15). In other words, although the original prohibition served a particular purpose, in this case the giving of the Torah, it was nevertheless necessary to explicitly render the prohibition permitted.

3. תלמוד ירושלמי מסכת שביעית פרק א הלכה א

[דף א עמוד א] מתני' עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי ובית הלל אומרים עד עצרת וקרוכים דברי אלו להיות כדברי אלו: גמ' עד אימתי חורשים כו' כתיב [שמות כג יב] ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות וכתוב בחריש ובקציר תשבות מה אנן קיימין אם לענין שבת בראשית והלא כבר נאמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ואם לענין שבתות שנים והלא כבר נאמר שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך אלא אם אינו ענין לשבת בראשית ולא לענין שבתות השנים תניהו ענין באיסור שני פרקים הראשונים בחריש ובקציר תשבות בחריש שקצירו אסור ואיזה זה זה חריש של ערב שביעית שהוא נכנס לשביעית ובקציר שחרישו אסור ואיזה זה זה קציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית וא"כ למה נאמר חורשים עד ראש השנה רבי קרוספי בשם רבי יוחנן רבן גמליאל ובית דינו התירו באיסור שני פרקים הראשונים רבי יוחנן בעי לא כן תנינן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין רבי קרוספי בשם ר' יוחנן שאם בקשו לחרוש יחרושו ויעקרו אותן מן המשנה רבי קריספא בשם ר' יוחנן שאם בקשו לחזור יחזורו התיב ר' יונה הרי פרשת המילואים הרי פרשת דור המבול הרי אינן עתידין לחזור מעתה יעקרו אותן מן המשנה אלא כדי להודיעך וכא כדי להודיעך אמר ר' מנא כיי דתנינן תמן שאם יאמר אדם כך אני מקובל יאמרו לו כדברי ר' איש פלוני שמעת וכן שאם יאמר אדם שמעתי שאסור לחרוש עד ראש השנה יאמר לו באיסור שני פרקים הראשונים שמעת רבי אחא בשם רבי יונתן בשעה שאסרו למקרא סמכו ובשעה שהתירו למקרא סמכו בשעה שאסרו למקרא סמכו בחריש ובקציר תשבות בחריש שקצירו אסור ואי זה זה זה חריש של ערב שביעית שהוא נכנס לשביעית ובקציר שחרישו אסור ואי זה זה זה קציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית ובשעה שהתירו למקרא סמכו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך מה ערב שבת בראשית את מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה אף ערב שבתות שנים את מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה ולמה עד עצרת עד כאן הוא יפה לפרי מכאן ואילך הוא מנבל פירותיו והא תנינן אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל עד כאן הוא מעבה את הכורת מכאן ואילך הוא מתיש את כוחו ויחרוש מתוך שהוא יודע שהוא מתיש כחו של אילן אף הוא אינו מתכווין לעבודת הארץ ולמה לא תניתא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה פעמים שאין הגשמים מצויין ואין הליחה מצוייה והוא עתיד לחרוש קודם לעצרת כדברי בית שמאי ובית הלל אומרים עד העצרת:

4. משנה תורה, הלכות ממרים ב':א- ב

(א) בית דין הגדול שִׁדְרָשׁוּ בְּאֶחָת מִן הַמִּדּוֹת כְּפִי מַה שֶׁנִּרְאָה בְּעֵינֵיהֶם שֶׁהָדִין כֶּף וְנָנוּ דִּין. וְעָמַד אֶחָדֵיהֶם בֵּית דִּין אַחֵר וְנִרְאָה לוֹ טַעַם אַחֵר לְסַתֵּר אוֹתוֹ. הָרִי זֶה סוֹתֵר וְנָן כְּפִי מַה שֶׁנִּרְאָה בְּעֵינָיו. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז ט) "אֵל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּיָמֵינוּ הֵהֵם". אֵינְךָ חָיִב לְלַקֵּחַ אֶלָּא אַחֵר בֵּית דִּין שֶׁבְּדוֹרְךָ:

(ב) בֵּית דִּין שֶׁגָּזְרוּ גְזֵרָה אוֹ תִקְנָה תִקְנָה וְהִנְהִיגוּ מִנְהַג וּפְשֵׁט הַדָּבָר בְּכָל יִשְׂרָאֵל. וְעָמַד אֶחָדֵיהֶם בֵּית דִּין אַחֵר וּבִקֵּשׁ לְבַטֵּל דְּבָרֵיהֶם הָרִאשׁוֹנִים וְלַעֲקֹר אוֹתָהּ הַתִּקְנָה וְאוֹתָהּ הַגְּזֵרָה וְאוֹתוֹ הַמִּנְהַג. אֵינּוּ יְכוּלִים עַד שִׁיִּהְיֶה גְדוֹל מִן הָרִאשׁוֹנִים בְּחִכְמָה וּבְמִנְיָן. הֵיכָה גְדוֹל בְּחִכְמָה אֲבָל לֹא בְּמִנְיָן. אֲבָל לֹא בְּחִכְמָה. אֵינּוּ יְכוּלִים לְבַטֵּל אֶת דְּבָרָיו. אֲפֹלוּ בְּטֵל הַטַּעַם שֶׁבִּבְגְלָלוֹ גְּזָרוּ הָרִאשׁוֹנִים אוֹ הַתִּקְנָה אֵין הָאֶחָדֵיהֶם יְכוּלִין לְבַטֵּל עַד שִׁיִּהְיוּ גְדוֹלִים מֵהֶם. וְהִיאֵךְ יִהְיוּ גְדוֹלִים מֵהֶם בְּמִנְיָן הוֹאֵיל וְכָל בֵּית דִּין וּבֵית דִּין שֶׁל שְׂבָעִים וְאַחַד הוּא. זֶה מִנְיָן חֲכָמֵי הַדּוֹר שֶׁהִסְפִּימוּ וְקִבְּלוּ הַדָּבָר שֶׁאָמְרוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל וְלֹא חָלְקוּ בוֹ:

Mishneh Torah, Rebels 2:1-3

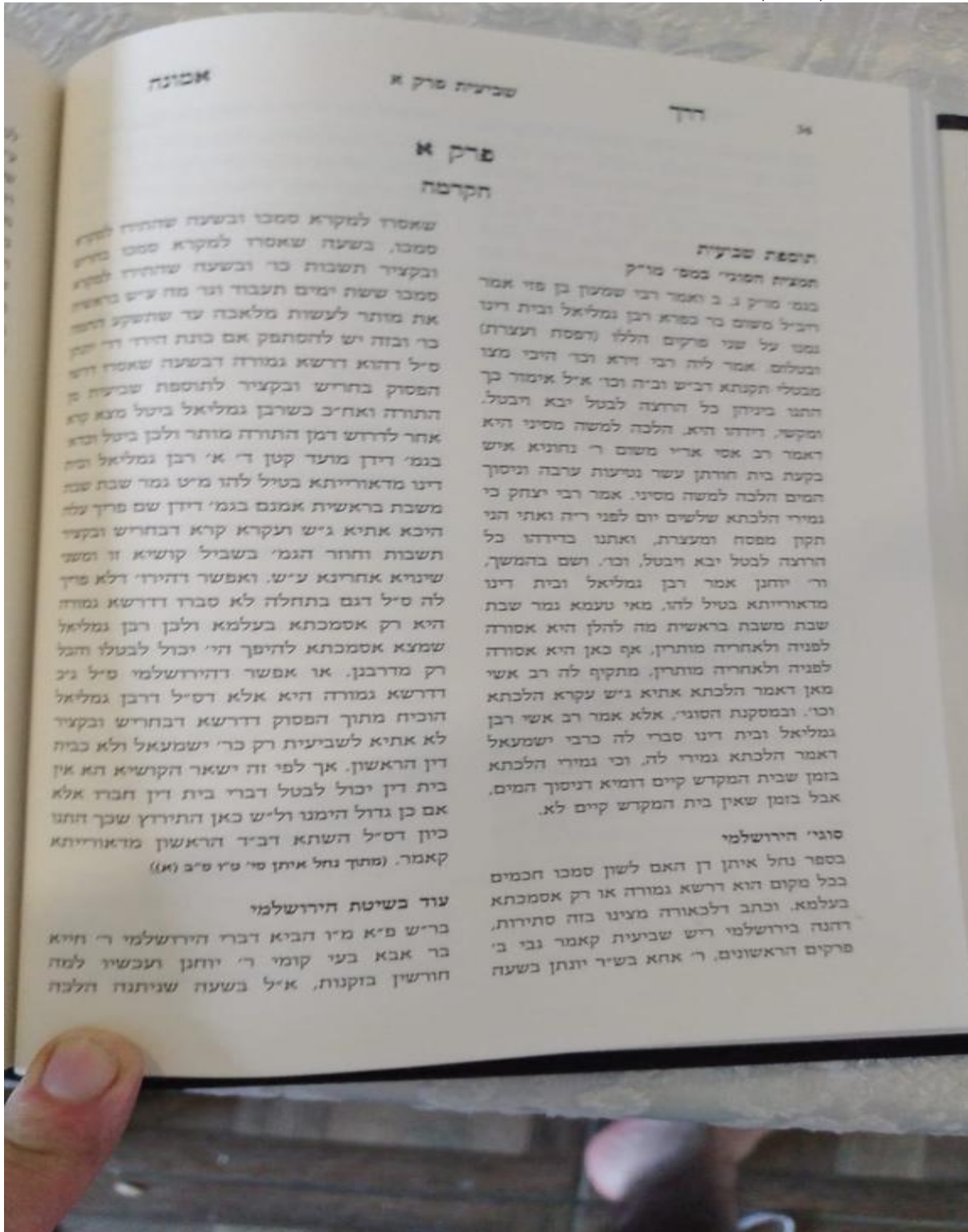
When, using one of the principles of exegesis, the Supreme *Sanhedrin* derived a law through their perception of the matter and adjudicated a case accordingly, and afterwards, another court arose and they perceived another rationale on which basis, they would revoke the previous ruling, they may revoke it and rule according to their perception. This is reflected by Deuteronomy 17:9: "To the judge who will be in that age." This indicates that a person is obligated to follow only the court in his own generation. The following rules apply when a court issued a decree, instituted an edict, or established a custom and this practice spread throughout the Jewish people and another court arose and sought to nullify the original order and eliminate the original edict, decree, or custom. The later court does not have this authority unless it surpasses the original court in wisdom and in its number of adherents. (Translation from Chabad online translation)

5. כסף משנה על משנה תורה, הלכות ממרים ב':א-א'

ואם תאמר אם כן אמאי לא פליגי אמוראי אתנאי דהא בכל דוכתא מקשינן לאמורא ממתניתין או מברייתא וצ"ל אנא דאמרי כי

האי תנא ואם לא יאמר כן קשיא ליה וכפי דברי רבינו הרשות נתונה להם לחלוק על דברי התנאים. ואפשר לומר שמיום חתימת המשנה קיימו וקבלו שדורות האחרונים לא יחלקו על הראשונים וכן עשו גם בחתימת הגמ' שמיום שנחתמה לא ניתן רשות לשום אדם לחלוק עליה:

6. דרך אמונה - ר' חיים קנייבסקי

אמונה

שביעית פרק א

הד

34

פרק א

הקדמה

שאסור למקרא סמכו ובשעה שהתחיל למקור
סמכו. בשעה שאסור למקרא סמכו סמכו
ובקציר השבועה כר ובשעה שהתחיל למקור
סמכו ששה ימים תעבוד וכו' מה ע"ש בראשית
את מותר לעשות מלאכה עד שהשקע החמה
כו' וכוה יש להסתפק אם כותה היודי דר' יוחנן
ס"ל דהוא דרשא גמורה דבשעה שאסור דרש
הפסוק בחורש ובקציר לתוספת שביעית כן
התורה ואח"כ כשרבן גמליאל ביטל מצא קרא
אחר לדדוש דמן התורה מותר ולכן ביטל וכוה
בגמ' דידן מועד קטן ד' א' רבן גמליאל וכוה
דינו מדאורייתא בטיל ליה מיט גמר שבת שבת
משבת בראשית אמנם בגמ' דידן שם פרק עלה
היכא אתיא ג"ש ועקרא קרא דבחורש ובקציר
תשבות וחורש הגמ' בשביל קשיא זו ומשם
שינויא אחרנא ע"ש. ואפשר דהיודי דלא פרק
לה ס"ל דגם בתחלה לא סבר דדרשא גמורה
היא רק אסמכתא בעלמא ולכן רבן גמליאל
שמצא אסמכתא להיפך היי יכול לבעול המל
רק מדרבנן. או אפשר דהירושלמי ס"ל ג"כ
דרשא גמורה היא אלא דס"ל דרבן גמליאל
הוכיח מתוך הפסוק דדרשא דבחורש ובקציר
לא אתיא לשביעית רק כר' ישמעאל ולא כביה
דין הראשון. אך לפי זה ישאר הקושיא הא אין
בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבדו אלא
אם כן גדול הימנו וליש כאן התירוץ שכך התנו
כיון דס"ל השתא דביד הראשון מדאורייתא
קאמר. (מתוך נחל איתן סי' ט"ז ס"ב א)

תוספת שביעית

המציא הסוגי במס' מריק

בגמ' מריק ג' ב ואמר רבי שמעון בן שזי אמר
הכיל משום כר כפרא רבן גמליאל ובית דין
גמט על שני פרקים הללו (תוספת ועצרת)
ובטלום. אמר ליה רבי יהודא וכו' היכי מצו
מבטלי תקנתא דביש וביה וכו' א"ל אימור כן
התנו כינין כל הוצנה לבטל יבא ויבטל.
ומקשי, דידתו היא, הלכה למשה מסיני היא
דאמר רב אסי אריי משום ר' נחניא איש
בקעת בית חורון עשר נטיעות ערבה וניסוך
המים הלכה למשה מסיני. אמר רבי יצחק כי
גמירי הלכתא שלשים יום לפני ריה ואתי הני
חקן מפסח ומעצרת, ואתנו בדידהו כל
הוצנה לבטל יבא ויבטל, וכו'. ושם בהמשך,
ור' יוחנן אמר רבן גמליאל ובית דין
מדאורייתא בטיל ליה, מאי טעמא גמר שבת
שבת משבת בראשית מה להלן היא אסורה
לפניה ולאחריה מותרין, אף כאן היא אסורה
לפניה ולאחריה מותרין, מתקיף לה רב אשי
מאן דאמר הלכתא אתיא ג"ש עקרא הלכתא
וכו'. ובמסקנת הסוגי, אלא אמר רב אשי רבן
גמליאל ובית דין סבר ליה כרבי ישמעאל
דאמר הלכתא גמירי לה, וכי גמירי הלכתא
בזמן שבת המקדש קיים דומיא דניסוך המים,
אבל בזמן שאין בית המקדש קיים לא.

סוגי הירושלמי

בספר נחל איתן דן האם לשון סמכו חכמים
בכל מקום הוא דרשא גמורה או רק אסמכתא
בעלמא. וכתב דלכאורה מצינו בזה סתירות,
דהנה בירושלמי ריש שביעית קאמר גבי ב'
פרקים הראשונים, ר' אחא בשיר יותן בשעה

עוד כשיטת הירושלמי

כ"ש פ"א מ"ז הבוא דברי הירושלמי ר' חייא
בר אבא בעי קומי ר' יוחנן ועכשיו למה
חורשין בזקנות, א"ל בשעה שניתנה הלכה

7. מלאכת שלמה מסכת עדויות פרק א משנה ה

שאינן ב"ד וכו' כלומר ודוקא שיסמוך עליו יכול דהב"ד עצמו שרואה דברי היחיד אינו לוקח אותה סברא להלכה ולעשות מעשה אפילו שלא בשעת הדחק שזהו קרוי בטול דברי המרובין הקדמונים ואין שום ב"ד יכול לעשות כן אא"כ יהא גדול ממנו בחכמה ובמנין אלא לסמוך הוא שיש לו רשות בלבד ומש"ה תני תנא שאין ב"ד יכול לבטל כלומר לסמוך הוא דקא שרינן אבל לבטל לא שאין ב"ד יכול לבטל וכו' ופי' לסמוך היינו כמי שהוא חלוש ואינו יכול לעמוד על רגליו וסמך על אחר קצת אבל עיקר גופו על רגליו עומד כך הדיין עצמו אינו עומד על אותה סברה ולתפוס אותה אפי' בריוח אלא דוקא בשעת הדחק והיינו דתני תנא דברייתא לעולם הלכה כדברי המרובים וכו' ומאי לעולם לומר לך שהב"ד סומך על היחיד מודה דהלכה כדברי המרובין אלא כאן בשעת הדחק דהיינו צורך השעה כאן שלא בשעת הדחק והשתא לשון המשנה ולשון הברייתא מדוייקים דס"ל לתנא דמתני' דדוקא גבי שמאי והלל הוא דתנינן דהוזכרו לבטלם משום דלא היה בידם שמועה ורבנן דפליגי עלייהו הסכימו לשמועה אבל יחיד דפליגי על רבים דאין לזה ולזה שמועה לא הוזכרו לבטלם ור' יהודה פליגי והיה שונה ואפילו גבי יחיד דהוזכרו לבטלם דר' יהודה סבר אפילו בשעת הדחק אין לו לשום ב"ד לתפוס כדברי היחיד ואשכחן ליה האי סברא נמי בפ' לולב הגזול דאמר יבשים כשרים והביא ראייה מאנשי כרכום שהיו מורישין לולביהן לבניהם ואמרי ליה רבנן אין שעת הדחק ראייה ואיהו אזיל לטעמיה דסבר דשום ב"ד לא היה לו להורות יבשים כשרים משום טעמא דשעת הדחק דלדידיה אין חילוק בין שעת הדחק לליכא שעת הדחק כי טעמיה דהכא דלא הוזכרו דברי היחיד אלא כדי לבטלם כדמפ' בברייתא וזה היה באותן הימים שהיו ראשי ישיבות בבבל אפילו בימי רבי ואין צריך לומר בפני הבית דבימי ר' יהודה בן בתירא שהיה בפני הבית שלחו לו אשריך ר' יהודה שאתה בנציבין ומצודתך פרוסה על ירושלים ובימי רבי נמי היו ראשי ישיבות שם שהרי שאל מה אני בשעיר נשיא וא"ל ר' חייא הרי צרתך בבבל רב הונא כדאיתא בהוריות ומש"ה הוצרכו לכתוב דברי היחיד במשנה שאם לא הוזכר היה בא תלמיד אחד משם לכאן והיה אומר איני שומע לדעת משנה זו שיש לי קבלה מרב מומחה בהפך אולי היה ב"ד שלי מרובה משלכם ולכך הוצרכו לכתוב דברי היחיד להגיד לו כבר נשמע לנו אותה סברא שאתה אומר ונתבטלה וכדברי איש פלוני שמעת ונתבטלו דבריו כך נ"ל

8. אגרות ראי"ה ח"ד אגרת א' רי"ד:

אמנם דרכי לפרש את המשנה דעדיות פ"א מ"ה, ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובין, שאם יראה בית דין את דברי המרובין ויסמוך עליו, שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין, שהקשור של שאין בית דין יכול, קשה מאד, כמו שדייקו בזה המפרשים. ונראין הדברים ששנו לנו חכמים בזה כלל גדול בסדרי הוראה לדורות, שאף על פי שחלוק גדול יש בין הסכמות וגזירות להוראות של דינים היוצאים מדרכי הלמוד והדרשות, כמבואר בדברי הרמב"ם בפ"ב מה' ממרים, שתקנות והסכמות על זה נאמר אין בית דין יכול לבטל את דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין, ודברים היוצאים מלמודים ודרשות וסברא על זה נאמר אין לך אלא שופט שבימך, אבל כאן חדשה לנו המשנה, שזה הדין של האפשרות להורות באופן אחר ממה שהסכים בית דין הגדול, לא נאמר כי אם כאשר הוכרע אז הדבר על פי הרוב ומיעוט, ועל כל פנים יחיד הי' נמצא שדעתו לא הסכימה על זה. שרק אז יוכל בית דין אחר באיזה דור מאוחר גם כן להכריע כדעת המיעוט או היחיד אם דעתו נוטה לכך. ועל זה נאמר אין לך אלא שופט שבימך. והכרעת הרוב שבדור הקודם, איננה יכולה להכריע את הכרעת הרוב, וקל וחומר את הסכמת כל הבית דין שבדור המאוחר, אף על פי שאיננו גדול מהראשון בחכמה ובמנין. אבל אם היתה ההסכמה להוראה הזאת בבית דין הגדול על פי דעת כולם, אז אף על פי שהדבר בא בדרך של למוד ודרשות, נקבעה הלכה זו כאילו היתה ההסכמה של תקנה, שכבר חל עליה הדין שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין. וזאת היא כונת המשנה כפשוטה, ולמה מזכירים דברי היחיד בין המרובין, הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובין וזהו בודאי נוהג גם ברוב דיני תורה שהם דברים היוצאים מהלמודים והדרשות ודרכי הסברות, שאם יראה בית דין את דברי היחיד יסמוך עליו כשדעתו תהיה מכרעת לכך, אף על פי שלא יהי' גדול בחכמה ובמנין מבית דין הראשון, וזה יוכל להיות רק אם הוכרעה הלכה זו על פי רוב דעות, ויחיד על כל פנים נחלק עליהם אז, אבל אם דעת כולם הסכימה בהלכה זו, אז נקבע עליה דין תקנה, ולא גרעה מכל גזירת חכמים שלא באה מלמודים ודרכי הדרשה של תורה, חל על זה הכלל שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין.